

<https://helda.helsinki.fi>

Selkokieltä S2-oppijalle (Easy language for the L2 Finnish learner) : Kaikille selviä hallinnollisia tekstejä (Easy administrative texts for all)

Dahlgren, Sonja Anna Karin

2020-03-13

Dahlgren , S A K 2020 , ' Selkokieltä S2-oppijalle (Easy language for the L2 Finnish learner) : Kaikille selviä hallinnollisia tekstejä (Easy administrative texts for all) ' , Puhe ja Kieli , Vuosikerta. 39 , Nro 4 , Sivut 325-344 . < <https://journal.fi/pk/article/view/75056> >

<http://hdl.handle.net/10138/317376>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

SELKOKIELTÄ S2-OPPIJALLE – KAIKILLE SELVIÄ HALLINNOLLISIA TEKSTEJÄ

Sonja Dahlgren, Helsingin yliopisto, Kielten osasto

Tässä artikkelissa tutkin maahanmuuttajille suunnatun viranomaistiedon antamista selkokielisessä muodossa. Aineistoni on peräisin selkomukautetun Perustietoa Suomesta -oppaan valmisteluprosessista, jossa S2-oppijat testasivat oppaaseen tulevien tekstien rakenteita. Opas suunniteltiin maahanmuuttajille, ja siihen koottiin tarpeellista tietoa Suomen hallinnosta ja yhteiskunnasta. Testatessa selvisi, että monet äidinkielisille käyttäjille tarkoitetut selkokielen rakenteet ovat maahanmuuttajataustaisille koelukijoille vaikeita, ja että S2-oppijat tarvitsevat tietyiltä osin omanlaistaan selkokieltä. Kielen rakenteisiin liittyvien haasteiden lisäksi tutkimuksessa nousi esiin muitakin viranomaistiedon jakamiseen liittyviä kysymyksiä, kuten kulttuurikohtaisen sanaston väärinymmärtäminen.

Avainsanat: hallinnolliset tekstit, kielikontakti, S2-oppijat, selkokieli, virkakieli

1 JOHDANTO¹

Tässä artikkelissa käsittelen maahanmuuttajien selkokielisten hallinnollisten tekstien optimaalista muotoa ja kieliopillista rakennetta; kulttuurisidonnaisen sanaston yhteydessä otan kantaa myös sanaston hallinnan rooliin. Tutkimus perustuu vuonna 2010 laatimani

¹ Kiitos Ulla Vanhatalolle ja kahdelle vertaisarvioijaleni kommentteista, jotka selkeyttivät tekstiä. Tekstiin mahdollisesti jääneet virheet tai epäselvyydet ovat luonnollisesti omiani.

Kirjoittajan yhteystiedot:
Sonja Dahlgren
sonja.dahlgren@helsinki.fi

Perustietoa Suomesta -oppaan² yhteydessä kerättyihin tuloksiin.

Selkokielen peruseriaatteet palvelevat melko hyvin myös maahanmuuttajia. Kehotus välttää passiivirakenteita, liian pitkiä virkkeitä, lauseenvastikkeita ja virkakieltä (mm. Rajala 1990, Virtanen 2002; yhteenveto

² Tämän artikkelin kirjoittaja on vastuussa oppaan selkomukautuksesta vuoteen 2013 asti, mahdollisia sen jälkeisiä versioita ei kirjoittaja ole päivittänyt. Tämän artikkelin esimerkit ovat alkuperäisiä tekstimuokkauksia, eivätkä välttämättä samassa muodossa enää nykyisessä oppaassa. Opas on ladattavissa osoitteesta: https://www.academia.edu/16020408/Perustietoa_Suomesta. Opas ja sen päivitysvastuu siirtyi vuonna 2013 sisäasiainministeriöltä työ- ja elinkeinoministeriölle. Vuoden 2018 lopussa opas korvattiin sisällöltään vanhentuneena InfoFinland-verkkotoimituksen ja viranomaisten päivittämällä, uudella oppaalla. Uusi opas löytyy osoitteesta: <https://tem.fi/tervetulo-suomeen>. Uusi opas ei ole selkomukautettu.

Kulkki-Nieminen 2010, s. 32–41) ovat kiistatta asioita, jotka selkeyttävät tekstiä kenen tahansa näkökulmasta. Maahanmuuttajat ovat kuitenkin ensisijaisesti kielenoppijoita. He eivät lähtökohtaisesti tarvitse esimerkiksi kehitysvammaisille tai muistisairaille suunniteltua kieltä, vaan rakenteellisesti mahdollisimman yksinkertaista suomea, jota on mahdollista tulkita alkeistason kielitaidolla. Siitä huolimatta heihin pätee selkokielen yleinen määritelmä, koska heillä ei ole saman tasoista suomen kielen tasoa kuin äidinkielisillä lukijoilla. Leskelä & Virtanen muotoilevat selkokielen tarpeen seuraavasti:

Selkokieli on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea ja/tai ymmärtää yleiskieltä.

(Leskelä & Virtanen 2006, s. 8).

Leskelä ja Virtanen laskevatkin myös S2-lukijat selkokielen tarvitsijaryhmiin: 1) eri vammaisryhmiin kuuluvat, 2) vaikea-asteisista lukemis- ja kirjoittamisvaikeuksista kärsivät, 3) vanhukset, erityisesti dementiaa sairastavat ja 4) henkilöt, joiden äidinkieli ei ole suomi (mukailtu; Leskelä & Virtanen 2006, s. 9–12). Kulkki-Niemisen haastattelemien selkokirjoittajien mukaan maahanmuuttajien ja vanhusten osuudet näistä ryhmistä ovat sittemmin nousseet jopa suurimmiksi. Kohderyhmien huomioonottaminen selkotekstien muokkaamisessa onkin noussut tärkeäksi asiaksi, koska käyttäjäryhmät ovat niin heterogeenisiä. Entinen ajatus ”kompromissiteksteistä”, jotka selkeytettynä palvelevat kaikkia käyttäjäryhmiä, ei siis enää ole vallalla. (Kulkki-Nieminen 2010, s. 30–32). Kuitenkin jonkinlaiseen kompromissiin on esimerkiksi viranomaisteksteissä tarvetta, koska monenlaisten selkomuokkausten toteuttaminen ei aina liene realistista. Tätä problematiikkaa

käyn läpi syvemmin luvussa 4, tarjoten myös joitakin ehdotuksia yhteiseksi rajapinnaksi selkokenrejen välillä. Tärkein tutkimuskysymykseni on:

1) millaisia rakenteita S2-oppijat ymmärtävät parhaiten hallinnollisissa selkoteksteissä?

Lisäksi nostan esiin seuraavan, yhtä tärkeän kysymyksen:

2) voiko S2-oppijoille optimaalisia rakenteita käyttää äidinkielisten selkotarvitsijoiden viranomaisteksteissä, jotta saataisiin kaikille sopivaa hallinnollista selkokieltä?

Tässä artikkelissa tutkittua aihetta, eli kuinka yleinen selkokieli sopii suomea vieraana kieleinä (L2) käytäville, ei ole laajasti kansainvälisellä tasolla tutkittu. Tutkimusta L2-lukijoille suunnattujen tekstien selkokääntämisestä on kuitenkin jonkin verran Saksassa. Tulokset ovat hyvin samankaltaiset kuin tässä artikkelissa todetut. Yksinkertainen kieli hyödyttää L2-lukijaa, mutta kaikkia yleisen selkokielen piirteitä ei siinä kannata toistaa (lisää relevanteissa alaluvuissa). Vieraalla tai toisella kielellä (SFL, *second or foreign language*) lukemisen mekanismeja sen sijaan on tutkittu muun muassa sen kannalta, miten paljon kohdekielen (L2) kielitaito ja esimerkiksi oman äidinkielen (L1) lukunopeus vaikuttavat L2-tekstin ymmärtämiseen (Alderson ym., 2015, s. 68–75). Vaikka tässä artikkelissa ei tutkita L2-lukemaan oppimista, joitakin vieraalla kielellä lukemisen piirteitä on syytä ottaa esiin, koska ne osaltaan voivat vaikuttaa tekstien lukemiseen.

Suurimmassa roolissa selkokielen tuoton kannalta ovat SFL-tutkimuksen parissa yleisesti tunnustetut ongelmat, jotka syntyvät (L2-)kieliopin heikosta osaamisesta, niin sanotun maailmantiedon käyttämisestä teks-

tin ymmärtämiseksi sekä eri ymmärryksen tasojen erottamisesta esimerkiksi kirjaimellisen ja tekstistä päätellyn merkityksen välillä (Alderson ym., 2015, s. 69-70). Hallinnolliset tekstit sisältävät paljon yhteiskunnan sisäistä tietoa, ja jos kulttuuritausta on kovin erilainen, osa tästä voi olla täysin käsittämätöntä oman tietämyksen valossa; siksi yhteiskunnan sisäisistä ilmiöistä kerrottaessa niitä pitää myös selittää lyhyesti (ks. kappale 4). Sen sijaan merkityksen täytyy selkokielessä aina olla kirjaimellisesti tulkittavissa eikä mitään pidä jättää päätelyn varaan, erityisesti jos kyse on hallinnollisen tiedon jakamisesta.

SFL-tutkimuksen piirissä on usein ajateltu, että L1-lukukyky siirtyisi suoraan L2-lukemiseen, ja heikko lukutaito vieraassa kielessä selittyisi tällä. SFL-tutkimuksen mukaan suurimmaksi osaksi kyse on kielen osaamisen eikä lukemisen osaamisen puutteesta ja L1-lukutaito voi paikata aukkoja L2-lukemisessa vasta tietyn kielitaitokynnyksen saavuttamisen jälkeen, osin suhteutettuna yksilötason ja esimerkiksi tämän kielitaustaan (Alderson ym., 2015, s. 70–71; ks. myös Clarke 1980 niin sanotun ”short-circuit” -teorian suhteen).

Jonkin verran on vaikutusta myös sillä, millainen kirjoitusjärjestelmä on L1- ja L2-kielillä (Alderson ym., 2015, s. 69; ks. myös Cook & Bassetti 2005). Suomella on läpinäkyvä, matala ortografia, jossa foneemien ja grafeemien suhde on melkein yksi yhteen, joten periaatteessa esimerkiksi ääntämisen ja kirjoitusasun väliseen eroon perustavaa ongelmaa ei lukiessa pitäisi olla. Toisin on esimerkiksi englannissa, jolla on niin sanottu syvä ortografia. Tämä helpottaakin varmasti asiaa niiden lukijoiden suhteen, joiden omassa äidinkielessä käytetään alfabeettista kirjoitusjärjestelmää. Esimerkiksi arabiataustaisille lukijoille tämäkin voi kuitenkin luoda omat ongelmansa, koska heidän L1-kirjoitusjärjestelmänsä on konsonantillinen, jolloin vokaa-

lien tärkeys sanan merkityksen kannalta voi jäädä aluksi ymmärtämättä. Tämä ongelma on kuitenkin selkokielen ratkaisemattomissa ja kuuluu S2-opetuksen pariin.

Myös saksan L2-lukijoille suunnatun selkokielen (Leichter Sprache) tutkimuksessa korostetaan L2-kielitaidon suurta merkitystä. Heine (2017, s. 404–405) korostaa, että toisin kuin eritasoisista kehitysvammoista kärsiville lukijoille, joilla saattaa olla kognitiivisia ongelmia tekstin sisäistämässä, L2-lukijoille teksti ja varsinaisesti vieras kieli itsessään on ongelma. Vieraan kielen rakenteiden ja hallinnassa olevan sanaston prosessointi ei sinänsä tuota ongelmia, mutta kummankin hallinta saattaa olla vajavaista. Sen lisäksi L2-lukijoilla saattaa olla puutteita kulttuurin tuntemuksessa.

Aiemmin on tutkittu, että L2-lukijan tulisi hallita käyttämäänsä toista kieltä niin hyvin, että jopa 95–98/99 % sanastosta on hallussa; suora korrelaatio lukijoiden sanastomäärän ja luetun ymmärryksen välillä onkin löydetty (Laufer, 1989³; Hu & Nation, 2000; Laufer, 1992)⁴. Schmitt, Jiang ja Grabe (2011, s. 28) toteavat kuitenkin, että asiaan vaikuttaa myös se, kuinka paljon tekstistä on tarkoitus ymmärtää; jopa alle 50 % sanastonhallinnalla tekstistä saa hahmotettua ainakin sen aiheen.

Edelliset tutkimukset korreloivat jonkin verran L2-selkotekstien menestyksekkään lukemisen kanssa. Niidenkin lukemisessa on paljon kyse siitä, mikä on lukijan suomen kielen taito. On myös huomionarvoista, että tavanomaiset selkotekstit saattavat sisältää L1-lukijalle tarkoitettuja tekstin selkeyttämi- seen pyrkiviä nyansseja, jotka hankaloittavat L2-lukijan tekstin ymmärtämistä (ks. kappale 3.4). L2-lukijoille suunnatut selkotekstit tulisi pitää mahdollisimman ”helppoina” lukea

³ Tutkimus koski sitä, mikä prosenttiosuus sanastosta riitti erottamaan hyvin lukevat aloittelijoista, jotka läpäisivät lukemisen ymmärtämisen kokeen minimillä 55 %.

⁴ Tutkimus koski kaunokirjallista tuotantoa.

ja sallia tuo alhaisin mahdollinen L2-luetun ymmärryksen taso edes aiheen selvittämiseksi hallinnon teksteistä.

On myös otettava huomioon, että hallinnollisen selkokielen tarjoamisessa ei ole kyse lukijan vieraan kielen taidon testaamisesta tai opettamisesta, vaan tiedon jakamisesta. Siksi teksti pitäisi mahdollisuuksien mukaan muokata sellaiseksi, ettei sisällön ymmärtäminen jää kiinni siitä, onko kaikki kieliopilliset kategoriat tunnistettu tai onko verbin aikamuoto ymmärretty (ks. Alderson ym., 2015, s. 116–118). Lukijat lukevat tekstejä henkilökohtaisen kielitaitonsa varassa, täydentäen mahdollisesti tietoja eri kielisistä käännöksistä, joita jotkut tekstin tuottajat tarjoavat. Kielen edes alkeellinen taitotaso onkin siksi tekstien sisällön kannalta tärkein tekijä, joten käsittelen seuraavaksi joitakin (L2)-oppimiseen liittyviä perustason ongelmia, joiden huomioiminen saattaa helpottaa selkotekstien muokkaamista L2-lukijoille.

Larsen-Freeman ja Longin mukaan (1991, s. 320–333) erilaisista temperamenteista johtuen voi vaihdella, kuinka suuri uskallus vieraan kielen käyttöön on. Toisen kielen oppimisen (*second language acquisition*, SLA) ja kielikontaktien tutkimuskirjallisuuden mukaan (mm. Klein, 1986, s. 90–93; Matras, 2009, s. 70–71) melkein kaikille alkeistason oppijoille yhteistä on se, että vieraita elementtejä yrittää sovittaa äidinkielestä löytyviin kategoriapaikkoihin. Esimerkiksi verbin fiiniittisyys opitaan tyypillisesti niin, että aluksi sanastoa käytetään pääasiassa taivuttamattomassa muodossa ja sitä järjestetään lähinnä pragmaattisin perustein tärkeysjärjestykseen. Samoin vähitellen taivutus lisääntyy ja sanaluokkiin järjestäminen kohdekielen kategorioiden mukaisesti alkaa. Välvaiheessa toista kieltä käsitellään paljolti oman kielen rakenteiden kautta, ja vielä oppimisen kehittyttyäkin tapahtuu tahattomia yleistyksiä toisen kielen kieliopillisten sääntöjen suhteen.

Yleisesti ottaen onkin helpompaa oppia vieras kieli, joka rakenteellisesti muistuttaa omaa äidinkieltä (Weinreich, 1968, s. 1–2; Matras, 2009, s. 68–69).

Tästä löytyneekin selitys sille, että esimerkiksi turkkilaiset oppivat suomea helpommin kuin arabit: suomi ja turkki ovat molemmat rakenteeltaan agglutinoivia kieliä. Suomi on myös eittämättä helpompaa esimerkiksi virolaiselle maahanmuuttajalle, joka kielisukulaisuuden kautta löytää siitä paljon samantyyppisiä rakenteita ja sanastoa, kuin thaimaalaiselle, jolle melkein kaikki suomen rakenteet foneettis-fonologisesta tasosta lähtien ovat vieraita (ks. esim. Aho, Nikonen & Huhtaniemi 2016). Tämäkään yhteys ei kuitenkaan ole aukoton: toisen kielen oppimisen pääperiaate on, että liikkeelle lähdetään lähes taivuttamattomista sanoista informaatiokontekstin kannalta tärkeysjärjestyksessä, ja vähitellen taitojen ja tiedon kertyessä taivutusta lisätään asteittain. Vähitellen lauserakenteet ja kielen taivutusperiaatteet alkavat muistuttaa kohdekielen vaatimuksia (Klein, 1986, 90–93).

Edellä kuvattu vieraan kielen oppimisprosessi sisältää lähes täydellisen lähtökohdan suomea vieraana kielenä (S2) puhuville suunnatun viranomaislähtöisen selkotekstin muotoilulle: sisältökeskeinen, mahdollisimman vähän taivutusta sisältävä teksti palvelee tiedonannon tarkoitusta parhaiten. S2-selkokielen tarpeita tukee tutkimustulos, jossa tarkasteltiin yksittäisten sanojen ja kielioppi-
muotojen merkitystä tekstin ymmärryksen kannalta. Suomeksi ja englanniksi toteutetussa tutkimuksessa peitettiin joko kaikki sisältösanat, ja jätettiin jäljelle taivutusmuodot, tai peitettiin kaikki taivutusmuodot, mutta jätettiin sisältösanat näkyviin. Tuloksen mukaan pelkästään taivuttamattomat sisältösanat antavat enemmän tietoa tekstin sisällöstä kuin pelkät kieliopilliset muodot, todennäköisesti koska ne ovat pääteltävissä kontekstista (Al-

derson ym., 2015, s. 98–100). Tämä pätee hyvin myös tietoteksteihin, etenkin jos niitä luetaan sanakirjan kanssa. Tällöin on kiistatonta etua siitä, että sanavartalo yritetään pitää mahdollisimman muuttumattomana teksteissä.

2 AINEISTO JA MENETELMÄ

Tämän tutkimuksen aineisto on peräisin sisäasiainministeriön rahoittaman *Alpo*-hankkeen (ALkuPOLku) piirissä luomani *Perustietoa Suomesta* -oppaan valmisteluprosessista. Prosessissa luotiin alkuvaiheen maahanmuuttajille suunnattu suomalaista yhteiskuntaa esittelevä opas.

***Perustietoa Suomesta* -opas.** Maahanmuuttajille suunnattavan oppaan tuli sisältää olennaista alkuvaiheen tietoa liittyen asunon hankintaan, maistraattiin, puhelimeen, pankkitiliin, sosiaaliturvaan, verokorttiin, työnhakuun ja kielen opiskeluun.⁵ Kun opas oli valmis, se käännettiin selkotyyliin useille muille kielille (ruotsi, venäjä, englantia, viro, ranska, espanja, thai, kiina, arabia, persia, somali). Opas pyrittiin saamaan sellaiseen tekstimuotoon, jota olisi mahdollisimman helppo käyttää alkeiskielitaidolla sanakirjan ja konekääntäjien avulla. Oppaan luomisessa käytettiin eri ministeriöiden ja virastojen hallinnollisia tekstejä, joista muokattiin erilaisia versioita myöhempää vertailua varten. Koska opas tehtiin vain kirjalliseen muotoon, kohderyhmä oli luonnollisesti lukutaitoiset maahanmuuttajat. Oppaan luomisessa pyrittiin noudattamaan hallinnollisten tekstien tärkeintä päämäärää: sisältö tulee ymmärtää mahdollisimman yksitulkintaisella tavalla. Tämä vaati kielenkäytöltä täsmällisyyttä ja tarkkuutta. Oppaan tavoitteeseen liittyi hie-

⁵ Oppaan sisältö muokattiin ehdotusteni perusteella yhteistyössä sisäasiainministeriön *Alpo*-hankkeen (*Suomeen muuttaneiden alkuvaiheen ohjaus ja osaamisen kehittäminen -tukirakenne*) verkoston kanssa, selkokielinen toteutus oli kokonaan vastuullani.

noinen ristiriita: juuri maahan muuttanut ei pysty vielä lukemaan suomeksi mitään, saati sitten hallinnollisia tekstejä. Oppaan tarkoituksena oli kuitenkin sisältää myös pitkäaikaisempaan käyttöön tarvittavaa kulttuuritietoa.

Koelukijat. Oppaaseen tuleva aineisto testattiin *Moniverkko*-hankkeen *Suomi-kerhossa*, jossa testaamiseen osallistui vuoden 2010 toukokuussa, syyskuussa ja marraskuussa 13 alkuvaiheen maahanmuuttajaa. Palmeniassa toimineen *Moniverkko*-hankkeen *Suomi-kerho*⁶ kokoontui epämuodollisesti kahville joka perjantai. *Suomi-kerhon* jäsenet osallistuivat oppaaseen tulevan aineiston testaamiseen antamalla palautetta sekä tekstien sisällöstä, pituudesta että kielellisistä rakenteista. Taustaltaan testaajat olivat amerikkalainen (1), brasilialainen (1), filippiiniläinen (1), japanilainen (2), portugalilainen (1), thaimaalainen (1), tshekki (1), turkkilainen (1), venäläinen (4) ja virolainen (1). Vakiokävijöiden lisäksi paikalla saattoi olla myös muita satunnaisia koelukijoita. Koelukijoiden sukupuolijakauma oli viisi (5) miestä ja kahdeksan (8) naista. Iältään koelukijat olivat 30–50 vuotta. Parhain S2-kielitaito oli turkkia äidinkielenään puhuvalla (saavutti yleisten kielitutkintojen (YKI) tason 5 oppaan tekoaikana), (amerikan)englantia puhuvalla (YKI taso 4), sekä viroa puhuvalla, joka oli asunut Suomessa jo jonkin aikaa.

Tekstien arviointi tapahtui ryhmissä vaiheittain. Vaiheessa 1 testattiin raakatekstin ideoita sekä sisällön että kielenkäytön suhteen. Kun tietyn kokonaisuuden luonnos valmistui, tekstit annettiin tapaamisessa koelukijoiden arvosteltaviksi. Tutkija ei kommentoinut tekstejä aluksi mitenkään. Tunnelma oli epämuodollinen, ja kommentteja tuli runsaasti. Koelukijat kysyivät heti, kun eivät ymmärtäneet jotain sanaa tai rakennet-

⁶ *Moniverkko*-hanketta, ja sen seuraajaa *Monatta*-hanketta, veti suunnittelija Heli Niemelä. Kummankin hankkeen tarkoitus oli ensisijaisesti maahanmuuttajien työllistämisen edistäminen.

ta, ja nämä kohdat kirjattiin muistiin väärinymmärryksiä myöten. Vaiheessa 2 tutkija oli tehnyt tarvittavat muutokset teksteihin ja ne arvioitiin uudelleen. Vaiheessa 3 tutkija esitteli korjatun, viimeisen version, jonka enemmistö ryhmästä oli lukenut etukäteen. Tekstipaketti arvioitiin ja tehtiin lopulliseen versioon sopivat muutokset. Tässä vaiheessa ryhmä kommentoi myös oppaan visuaalista asettelua.

Keskustelut käytiin suomeksi, mutta jos jonkun koelukijan suomentaito ei riittänyt selityksen ymmärtämiseen, avuksi otettiin englanti. Koelukijoille oli myös annettu ohje merkitä pidempiä epäselviä kohtia tekstiin, ja niistä puhuttiin kussakin vaiheessa yhdessä myöhemmin. Monelle koelukijalle oli tuttua se, kuinka vaikea hallinnon teksteistä on saada selvää, ja tämän vuoksi he auttoivat mielellään selkokielen version aikaansaattamisessa. Vapaamuotoinen tunnelma ja tutkijoiden tutuus koettiin positiivisiksi eikä esimerkiksi nauhoitusta tai videointia koelukutilanteista haluttu tunnelman jäykistämisen vuoksi. Seuraavat esimerkit pohjautuvat tutkijan muistiinpanoihin prosessista.

3 TULOKSET JA ANALYYSI

Koelukijoiden kielitaustojen oletettiin vaikuttavan siihen, mikä kenenkin olisi vaikeaa hahmottaa. Äidinkielen siirtovaikutus on hyvin tyypillinen osa vieraan kielen oppimisprosessia (ks. Thomason, 2001, s. 51–53). Vaikka tämä jossain määrin pitikin paikkansa, kävi kuitenkin ilmi, että kieli-, ikä- ja sukupuolieroista riippumatta ongelmia oli samoissa suomen piirteissä lähes kaikilla testiryhmän jäsenillä. Edes suomen koulutustaso ei vaikuttanut asiaan kuin vähän. Esimerkiksi pitkät yhdyssanat, possessiivisuffixit ja sijamuodot olivat monille vaikeita ymmärtää sillä tarkkuudella, jota hallinnon teksti edellytti. Alderson ym. (2015, s. 103–108) raportoivat

tähän liittyen mielenkiintoisen seikan: vaikka useimmiten suurin hyöty L2-lukemisessa tuli sanastonhallinnasta, S2-lukijat saivat eniten etua sanojen segmentoinnista eli kyvystä yhdistää kirjainjono sanamerkitykseen. Vaikutus oli ko. tutkimuksessa suomen suhteen suurempi kuin englannin, joten tämä mahdollisesti liittyy suomen pitkiin yhdyssanoihin ja taivutusmuotoihin, joista voi myös yhdessä kasvaa pitkiä virkkeitä (ks. alaluku 3.1). Yksi vaikuttava tekijä voi suomea opetellessa olla puhe- ja kirjakielen melko suuri eroavaisuus (ks. esimerkiksi puhekielen *sä* ja kirjakielen *sinä*), jota koelukijat hämmästelivät usein; tyypillisesti puhekielessä ei käytetä esimerkiksi possessiivisuffiksia.

Eräs huomattava piirre L1-lukijoille tarkoitetuissa selkoteksteissä on runsaasti käytetyt lisäsanat merkityksen selventäjinä (esimerkiksi *kaupassa on vähän leipälajeja* vs. *kaupassa on vain vähän leipälajeja*). Tämä tehokeino useimmiten vain sekoitti testiryhmän jäseniä (ks. alaluvun 3.4 yksityiskohtaisempi analyysi).

Annan seuraavissa alaluvuissa aineisto-esimerkkejä ymmärtämisvaikeuksia tuottaneista kielellisistä rakenteista. Suurin osa esimerkeistä on peräisin *Perustietoa Suomesta* -oppaan valmisteluprosessista. Osassa esimerkeistä käy ilmi, miten kielellistä ilmausta muutettiin koelukijoiden palautteen perusteella. Esimerkkien haastavuus liittyy nimenomaan S2-opintojen alkeistasoon.

3.1 Virkkeen pituus

Lauseenvastikkeita tai muita selkokielen kanalta haastaviksi tunnettuja rakenteita teksteissä ei ollut. Kuitenkin esimerkiksi virkkeen pituuden käsitys osoittautui subjektiiviseksi ja myös kontekstisidonnaiseksi. Yleisesti ottaen tämä oli ymmärrettävyyden kannalta suurin yhdistävä häirtatekijä kaikille koelukijoille, koska liian monta sanaa virkkeessä himmensi

olennaisimman tiedon esiin tuomista. Joitakin poikkeuksia kuitenkin löytyi. Esimerkiksi tarkentava substantiivi tai sivulause pidentää virkettä, mutta voi toisinaan selkeyttää tekstiä. Esimerkissä etäopinnoista virkettä (1) selkeytetään sillä, että lisätään siitä poistettu substantiivi *henkilö*-muodossa (2).

(1) * *Etäopinnot sopivat **niille**, jotka eivät pysty matkustamaan opiskelupaikalle.*

(2) *Etäopinnot sopivat **henkilöille**, jotka eivät pysty matkustamaan opiskelupaikalle.*

(Perustietoa Suomesta: Oppisopimus, näyttötutkinto)

Samoin hieman yllättävästi liian monta lyhyttä vaikkakin selvää virkettä peräkkäin saatettiin kokea jankkaavina; sen sijaan yleensä oli hyötyä siitä, että samaa asiaa koskeva tieto oli yhtenä kokonaisuutena muusta tekstistä eri riville erotettuna. Heine (2017, s. 405) on tehnyt samantapaisia havaintoja saksan L2-lukijoille suunnatun selkokielen tutkimuksessa. Heine kritisoi muun muassa yleisen selkokielen ohjeistusta lyhyiden lauseiden käytöstä, jokaisen uuden lauseen erilliselle riville ja kaikkien samaan asiaan liittyvien sanojen samalle riville kirjoittamista. Hänen mukaansa keskimäärin älykkäät aikuiset saattavat pitää näin yksinkertaista tekstintuottoa loukkaavana.

Käytännön esimerkkinä edellisestä toimii oppaan äitiysrahan maksamista koskevan tiedon jakaminen. Kolmeen lauseeseen jako koettiin epäselvänä, vaikka sillä olisi vältetty sivulauseiden käyttö kokonaan (3). Ensimmäisen lauseen merkitys muodossa *äitiysraha on tuki* tuntui koelukijoista hämmentävältä, koska 'tuki' itsenäisenä sanana ei valottanut sitä, miten se liittyy kansalliseen sosiaaliturvajärjestelmäämme tai lapsen saantiin.

(3) * *Äitiysraha on tuki.*

Sitä maksetaan äitiysvapaan alusta 105 arkipäivää eteenpäin.

Se kestää noin neljä (4) kuukautta.

(Perustietoa Suomesta: Lapsilisä, äitiysraha ja isyysraha)

Vähintään ensimmäinen lause olisi tarvinnut täydennyksen siihen liittyen, mitä varten tuki on, kuten esimerkiksi *Äitiysraha on [lasta varten tarkoitettu] tuki*. Useille koelukijoille jäi lisäksi epäselväksi, miten peräkkäin olevat virkkeet liittyvät toisiinsa. Esimerkissä (4) sisältöä järjestettiin loogisemmaksi lisäämällä ensimmäiseen virkkeeseen selventävä sivulause. Myös Heine (2017, s. 408–409) protestoi sivulauseiden käyttökieltoa vastaan samasta syystä: yksittäisten lauseiden suhde toisiinsa voi ilman sivulauseiden selventävää funktiota jäädä epäselväksi.

(4) * *Äitiysraha on tuki, jota maksetaan äitiysvapaan alusta 105 arkipäivää eteenpäin.*

Se kestää noin neljä (4) kuukautta.

Esimerkin (4) ensimmäisessä virkkeessä on kaksi mahdollista substantiivia, äitiysraha ja äitiysvapaa, joihin suomea toisena kielenä puhuvien koehenkilöiden mielestä seuraavan lauseen pronomini *se* voi viitata. Tästä enemmän seuraavassa alaluvussa.

3.2 Pronominilla viittaaminen edellisen lauseen subjektiin

E erityisen mielenkiintoista oli, että persoonapronominilla viittaaminen edellisen lauseen subjektiin koettiin epäselvänä ja sen korvaamisesta substantiivin toistamisella pidettiin huomattavasti selkeämpänä (esimerkit (5) ja (6)). Kulkki-Nieminen (2010, s. 144–149) havainnoi samaa erityisesti ihmisryhmään liittyvällä subjektilla täydentämisestä, viita-

ten sillä eräänlaiseen muodollisen subjektin verrannaiskäyttöön. *Ihminen*-sana oli selko- uutistenkin teksteissä yleisin tällainen ihmisryhmän subjekti, ikään kuin yleissubjekti.

Seuraavassa esimerkissä on 'ihmisen' kanssa lähes identtinen pronominin korvaus 'lapset'-sanalla (ks. myös esimerkin (2) *henkilö*-sanan käyttö).

(5) * *Koulun jälkeen lapset voivat viettää aikaa esimerkiksi kunnan leikkipuistossa.*

He voivat myös osallistua koulun iltapäivä- tai kerhotoimintaan.

(6) *Koulun jälkeen lapset voivat viettää aikaa esimerkiksi kunnan leikkipuistossa.*

Lapset voivat myös osallistua koulun iltapäivä- tai kerhotoimintaan.

(Perustietoa Suomesta: Lapset, nuoret ja vapaa-aika)

Toinen samankaltainen esimerkki (7) äitiysrahaan liittyvästä neuvonnasta selvittää ilmiön hämmäntävyttä vielä paremmin. Ensimmäisessä virkkeessä on kaksi elotonta subjektiä, mikä saattaa sekoittaa viittaussuhteita; edellisessä esimerkissä vain toinen ensimmäisen lauseen substantiiveista oli eloton, *kunnan leikkipuisto*. Alustavallakin kielitaidolla oli ymmärrettävää, ettei esimerkissä (5) puhuta leikkipuistojen osallistumisesta koulujen kerhotoimintaan.

(7) * *Äitiysraha on tuki, jota maksetaan äitiysvapaan alusta 105 arkipäivää eteenpäin.*

Se kestää noin neljä (4) kuukautta.

Esimerkin (7) ensimmäisessä virkkeessä on siis kaksi mahdollista substantiivaa, äitiysraha ja äitiysvapaa, joihin seuraavan lauseen pronomini *se* voi viitata S2-oppijan mielestä. Joillekin koelukijoille jäi epäselväksi, mikä kestää neljä kuukautta, työstä vapaa aika vai rahalli-

nen avustus. Selvempää oli muuttaa ilmaisua niin, että pronominia ei käytetä itsenäisesti, vaan myös toisena esiintyvä lause aloitetaan tarkoitetun subjektin toistolla, kuten esimerkiksi (8).

(8) *Äitiysraha on tuki, jota maksetaan äitiysvapaan alusta 105 arkipäivää eteenpäin.*

Äitiysraha kestää noin neljä (4) kuukautta.

Nyt on selvää, että taloudellista avustusta saa 105 päivän ajan äitiysvapaan alusta laskien. Myös tuen käyttötarkoitus ja sen alkaminen selviää esimerkistä.

3.3 Postpositiot sijapäätteiden sijaan

Sijapäätteet olivat kautta linjan vaikeampia ymmärtää kuin esimerkiksi postpositiorakenteet. Näin siitä huolimatta, että vain osalla koelukijoista oli taustallaan niin sanottuja prepositiokieliä (esimerkiksi englanti, portugali; venäjässä on prepositiot, mutta myös sijapäätteet). Alla oleva esimerkki pankkitilin avaamisesta (9) oli siis postpositioineen selkeämpi kuin sijamuodon sisältävä esimerkki (10).

(9) *Avaa pankkitili, sillä Suomessa palkka maksetaan pankkiin. Myös sosiaaliedut, kuten toimeentulotuki, maksetaan pankkitilille. Tarvitset passin tai henkilötodistuksen pankkitilin avaamista varten.*

(10)* *Avaa pankkitili, sillä Suomessa palkka maksetaan pankkiin. Myös sosiaaliedut, kuten toimeentulotuki, maksetaan pankkitilille. Tarvitset passin tai henkilötodistuksen pankkitilin avaamiseen.*

(Perustietoa Suomesta: Pankkitili)

Oli hieman yllättävää, että sijapäätteet muodostivat ongelman ymmärtämisessä myös virolaiselle ja turkkilaiselle koelukijalle, vaikka heidän äidinkieliään esiintyy samankaltaisia sijapäätteitä kuin suomessa. Toisaalta ne ovat kieliopillinen kategoria, joka vaatii suomessa paljon opettelua, joten tämä vaikeus liittyyne yleisesti vieraan kielen kieliopin hallitsemiseen (ks. yllä Klein, 1986).

3.4 Lisäsanat merkityksen selventäjinä

Koska kirjoitetussa materiaalissa voidaan jonkin verran nojata sanakirjojen tai muiden apuvälineiden käyttöön tekstiä tulkittaessa, lisäsanat merkityksen selventäjinä voivat joissain tapauksissa tuoda tekstiin kaivattua selkeyttä. On kuitenkin muistettava, että tietotekstin tarkoitus ei ole 'opettaa' maahanmuuttajia tekstien avulla esimerkiksi käyttämällä vaihtelevia rakenteita tai sanastoa, toisin kuin esimerkiksi selkomukautetussa kaunokirjallisuudessa (ks. Kastari sama julkaisu). Tietotekstin pituus voi myös kasvaa, kun selkeyteen pyrittäessä selittäviä rakenteita yhdistetään lyhyisiin, rakenteiltaan yksinkertaisiin lauseisiin. On siis punnittava tarkkaan, tuoko lisätieto merkitykseen tarkennusta vai raskauttaako se rakennetta.

Esimerkiksi synonyymien käyttö selvensi asiaa, kun koelukijat saivat toisen mahdollisuuden ymmärtää heille oudolla sanalla ilmaistu käsite. Tällöin virke saattoi pidentyä selkokielen suosituksen yli (50 merkkiä), mutta sisältö selkeytyi kielen silti pysyessä verrattain yksinkertaisena. Eksklusiivisuuden korostaminen pidensi virkettä esimerkissä (12), jossa kerrotaan (olutta) vahvempaa alkoholia myytävän vain Alkossa. Alkuperäisen esimerkin (11) ilmaisu 'vain Alkossa' sinänsä kertoi kaiken oleellisen, mutta asia jäi joillekin koelukijoille epäselväksi. Adverbilla 'yksinoikeudella' täydennetty virke (12) varmistaa jommallakummalla sanavaihtoehdolla sen, että

Alkolla on Suomessa vahvemman alkoholin myynnissä monopoli.

(11) * *Vahvempia juomia, kuten viiniä ja viinaa, myydään vain Alkossa.*

(12) *Vahvempia juomia, kuten viiniä ja viinaa, myydään yksinoikeudella vain Alkossa.*

(Perustietoa Suomesta: Alkoholi ja huumeet)

Toisto on perusteltua, koska nimenomaan Alkon monopoliastemasta halutaan antaa tietoa. Sana *vain* yksinään ei riittävästi korosta tuota seikkaa, ja voi lisäksi mennä helposti sekaisin partikkelin *vaan* kanssa, etenkin kun puhekielessä nämä ovat monissa murteissa homofonisia. *Yksinoikeus* puolestaan on jo astetta vaikeampaa sanastoa, mutta löytyy helposti sanakirjasta. Näin lauseessa on varmistus viestin perille saamisesta toiston kautta. Tällainen käytäntö vaikeamman sanaston suhteen palvelee samalla myös kompleksisemmän sanaston oppimista, vaikka tämä ei varsinaisesti olekaan tarkoitus tietoteksteissä.

Lisäsanojen käyttö L1-selkokielessä onkin tavallinen ja merkittävä sidonnaisuuden lisäämisen keino. Kulkki-Nieminen (2010, s. 85–92) osoittaa, että esimerkiksi *melko*-sanana käyttö *hyvin*-sanana yhteydessä saattaa äidinkieliselle lukijalle selventää merkitystä lauseessa (13-14). Kulkki-Nieminen käyttää tällaisesta kielestä termiä 'kommentoivien aineiden käyttö'.

(13)* *Ruotsin kokemukset osoittavat, että läbestymiskielto tehoaa hyvin, sillä neljä viidestä kiellon saaneesta noudattaa sitä* (STT 4.2.1999).

(14) *Laki on toiminut Ruotsissa melko hyvin. Melkein kaikki lähestymiskieltoon tuomitut ovat noudattaneet sitä ja lopettaneet suojeltavan henkilön häiritsemisen ja uhkailemisen* (SU 16.2.1999).

(Esimerkki: Kulkki-Nieminen, 2010, s. 85–92)

Lisämateriaalin käyttöön lauseessa kannattaa kuitenkin S2-kontekstissa kiinnittää huomiota. Äidinkielisille lukijoille suunnatussa selkokielessä on nimittäin joitakin kielellisiä piirteitä, jotka S2-lukijoilla häiritsevät tekstin sisällön ymmärrystä. Esimerkiksi muistisairaita hyödyttävä sidossanojen käyttö hämmentää monia S2-lukijoita, kun kehittyvän kielitaidon puitteissa sidossanalle yritetään etsiä tarkentavan merkityksen sijaan absoluuttista merkitystä. Esimerkiksi esimerkin (15) 'vain vähän' sekoitti koelukijoiden mielestä merkitystä. Esimerkin (16) lause ilman tuota äidinkieliselle lukijalle nyanssia luovaa partikkelia oli selvempi.

(15)* *Hanki oma matkapuhelin, sillä yleisiä puhelimia on vain vähän.*

(16) *Hanki oma matkapuhelin, sillä yleisiä puhelimia on vähän.*

(Perustietoa Suomesta: Puhelin)

Myös sanan taivutusvartalo kannattaa ottaa huomioon selkomuokkauksessa. Imperatiivin käyttö säilyi edellisessä esimerkissä, mutta imperatiivi ei näennäisestä yksinkertaisuudestaan huolimatta ole välttämättä S2-oppijalle helpoin muoto ymmärtää. Koelukijoiden keskustelussa selvisi, että imperatiivia helpommin ymmärrettiin apuverbi + infinitiivi -rakenteita, kuten esimerkissä (18). Tämä johtui siitä, että vaikka lauseissa oli yksi lisäelementti, verbi oli perusmuodossaan ja helposti löydettävissä sanakirjasta ilman, että täytyi muistaa sanavartalon taivutussääntöjä.

(17)* *Hanki uuteen asuntoon kotivakuutus.*

(18) *Uuteen asuntoon kannattaa hankkia kotivakuutus.*

(Perustietoa Suomesta: Muutto)

Vaikka edellä annetuissa Alkoon tai kotivakuutukseen liittyvissä esimerkeissä onkin merkityksen kannalta selvempää, että lauseeseen lisätään tarkentava lisäsana tai esimerkiksi apuverbi, yleinen mielipide oli, että mitä vähemmän lauseessa on sanoja, sitä helpompi se on ymmärtää (ks. esimerkki yleisöpuhelimista). Vain välttämätön jäi siis. Lisäsanojen laadulla on siis paljon merkitystä; jotkin selväntävät, toiset vaikeuttavat ymmärtämistä.

3.5 Omistusrakenteet

Possessiivisuffiksit omistuksen ilmaisijana olivat koehenkilöille hankalia hahmottaa. Omistajaan viittaava tieto tulee possessiivisuffiksissa sanan lopussa kiinteänä osana sanaa, jolloin sanavartalon katkaiseminen saattaa kielenoppijalta hämärtyä. Rakenteita testatessa kävi ilmi, että possessiivisuffiksin pois jättämisestä ja korvaamisesta sanalla *oma* oli selvää hyötyä. Tätä havainnollistavat esimerkit (19) ja (20), jotka käsittelevät passin käyttämistä henkilötodistuksena, ja esimerkki (21) hammashoitolan käyttämisestä. Aina possessiivisuffiksin jättäminen pois ei ollut mahdollista, mutta toisaalta oli tilanteita, joissa kumpikaan rakenne ei lopulta ollut tarpeen, kuten esimerkissä (20).

(19)* *Ota mukaan passissi, kun asioit maistraatissa.*

(20) *Ota mukaan passi.*

(21) *Kunnan hammashoitola on terveysasemasi yhteydessä. Voit joutua käymään myös toisessa hoitolassa, jos omassa hoitolassa on ruuhkaa.*

(Perustietoa Suomessa: Suomeen rekisteröiminen; Suun terveys)

Esimerkissä (21) kannattaa kiinnittää huomio possessiivisuffiksin kiertämisen lisäksi myös tekstin asetteluun. Yksi keino yrittää hallita toisaalta liian pitkiä virkkeitä, toisaalta liian jankkaavaa tyyliä, on sijoittaa kiinteät asiakokonaisuudet omille riveilleen, kuten edellisessä esimerkissä. Ensimmäisessä lauseessa kerrotaan, mistä hammashoitolan löytää (*kunnan hammashoitola on terveysasemasi yhteydessä*). Toisessa virkkeessä kerrotaan, mitä tapahtuu, jos omaan hammashoitolaan ei pääsekään ruuhkan vuoksi (*voit joutua käymään myös toisessa hoitolassa, jos omassa hoitolassa on ruuhkaa*). Asiat liittyvät tietenkin toisiinsa, mutteivat välttämättä samanaikaisesti. Näin aivot voivat käsitellä eri tilanteisiin liittyviä tapahtumia itsenäisinä kokonaisuuksina – ensin täytyy löytää hoitola, sen jälkeen miettiä mahdollisia ajanvarausongelmia.

3.6 Passiivimaiset rakenteet

Selkokielessä ei yleisesti suositeta passiivirakenteita, koska tekijä jää niissä usein hämäräksi. Hallinnon tekstit ovat kuitenkin lähestulkoon pelkästään passiivirakenteilla muodostettuja, mikä tekee niiden selkomukauttamisen haastavaksi, koska joko subjekti tai objekti jää tuntemattomaksi. Yksi vaihtoehto tehdä tekstistä hieman persoonallisempaa ja siten ymmärrettävämpää on käyttää puhuttelua toisessa persoonassa eli niin sanottua sinä-passiiviva. Jos vielä asia on ehdollinen tietyille määreille, on parempi aloittaa virke näillä määreillä kuten esimerkissä (22), jossa saaja on ensimmäiseen lauseeseen jäänyt tuntemattomaksi, mutta kahdessa seuraavassa lauseessa on käytetty nollapersoonaa.

(22) *Kela maksaa eläkettä joko vanhuuden tai työkyvyttömyyden takia.*

Vanhuuden takia voi jäädä eläkkeelle 63 – 68 vuoden iässä.

Työkyvyttömyyden takia voi jäädä eläkkeelle, jos on vakavasti sairas.

(Perustietoa Suomesta: Eläke)

Esimerkissä (23) puhutaan suomalaisesta pyöräilykulttuurista, jossa passiivin käyttö kierretään käyttämällä sinä-passiivinomais- ta muotoa. Käyttämällä toisen persoonan puhuttelumuotoa saadaan myös vältettyä imperatiivin käyttö ensimmäisessä lauseessa (ks. 3.4).

(23) *Sinun täytyy käyttää kypärää, kun ajat pyörällä.*

Pyörässä täytyy olla heijastin ja etuvalo, että pyörä näkyy pimeällä.

Pyörässä täytyy olla soittokello.

Soittokellon avulla voit varoittaa ihmisiä, että olet tulossa.

(Perustietoa Suomesta: Liikenne)

3.7 Sanajärjestys

Selkokielessä suositetaan yleensä suoraa sanajärjestystä ja päälauseen sijoittamista ennen sivulauseetta. Tämä ei kuitenkaan ollut tämän tutkimuksen aineistossa aina mahdollista. Asia-sisällön kannalta oli toisinaan tärkeämpää laittaa sivulause ensin, kuten esimerkissä (24) (ks. myös (22)), koska esimerkiksi työtä varten Suomeen tulevan ei tarvitse selvittää toimeentuloonsa liittyviä asioita. Kohta kuuluu laajempaan osioon 'Oleskeluoikeus', jossa selvitetään eri olosuhteisiin perustuvia säädöksiä oleskeluluvan saamisen suhteen. Oppaan valmisteluprosessissa selvisi, että jokainen kohta on tärkeää aloittaa sillä olosuhde-ehdolla, joka oleskeluluvan saamista määrittää. Jos on opiskelija, täytyy selvittää toimeentulonsa; jos tulee töitä varten, ei tarvitse.

(24) *Jos olet opiskelija, sinulta vaaditaan selvitys toimeentulosta.*

(Perustietoa Suomesta: Jos opiskelet)

Sivulauseen sanajärjestyksessä kiinnittyi huomio myös siihen, että adverbiaali kannatti sijoittaa heti verbin jälkeen, kuten asumipaikan rekisteröintiä koskevassa esimerkissä (25). Heti *muuttaa*-verbin jälkeen seuraa tieto siitä, minne muutetaan: Suomeen. Vastan jälkeen tulee toisarvoinen tieto muuton pysyvyydestä: 'vakinaisesti'. L1-lukijalle järjestyksellä ei olisi väliä, mutta L2-lukija hyötyy suorimmasta mahdollisesta tiedon järjestyksestä.

(25) *Jos muutat Suomeen vakinaisesti, sinulle rekisteröidään kotikunta asumipaikan mukaan.*

(Perustietoa Suomesta:
Suomeen rekisteröinti)

Myös päälauseessa toistuu sama sääntö: 'kotikunta' eli rekisteröinnin kohde on suoraan pääsanansa jäljessä, vaikka se voisi olla myös lauseen viimeisenä sanana merkityksen siitä mitenkään muuttumatta: *sinulle rekisteröidään asumipaikan [asuinpaikkasi] mukaan kotikunta.*

Suomelle tyypillinen sanajärjestys saattaa usein kääntyä huonosti muille kielille. Suomen kielessä on esimerkiksi tyypillistä painottaa sanajärjestyksen muutoksilla tiettyjä asioita sisällössä, kuten esimerkissä *hän oli väsynyt kotiin tullessaan – kotiin tullessaan hän oli väsynyt*. Sisältö on sama kummassakin lauseessa, mutta jälkimmäisellä voidaan painottaa esimerkiksi pitkän päivän rasittavuutta, joka oli huipussaan henkilön saapuessa kotiin. Kuitenkin alaluvussa 3.7 kuvatut epäsuorat sanajärjestykset voivat tiettyissä tilanteissa luoda tilanteeseen selvyttä aiheperustaisuudellaan. Sekä sanastoon että kielellisiin rakenteisiin liittyvät kompromissit ovatkin alati välttämättömiä.

Heine (2017, s. 409) on jälleen samoilla linjoilla sanajärjestyksen merkityksen suhteen. Saksan selkokielen ohjeistuksessa ilmaistaan, että täytyy käyttää ”yksinkertaista lauserakennetta”. Esimerkkinä annetaan subjekti lauseen keskellä olevana elementtinä, joka on 'väärin': *Zusammen fahren wir in den Urlaub (yhdessä lähdemme lomalle)*. 'Oikein' sen sijaan on asettaa subjekti lauseen alkuun: *Wir fahren zusammen in den Urlaub (me lähdemme yhdessä lomalle)*. Periaate on siis sama kuin yllä: suora sanajärjestys on helpompi, mutta aina suora sanajärjestys ei vastaa tapahtumien tai ajatusten järjestystä.

3.8 Yhteenvedo rakenteiden analyysistä

Yhteenvetona alkuvaiheen S2-oppijoille haastavista suomen rakenteista voidaan todeta, että samankaltaiset rakenteet tuottivat vaikeuksia koelukijoiden kielitaustoista riippumatta. Osittain tämä voi selittyä sillä, että jotkin suomelle tyypilliset piirteet eivät ole tyypillisiä piirteitä monille maahanmuuttajakielille (esimerkiksi thai ei käytä taivutusta juuri ollenkaan). Osittain kyse voi olla yksinkertaisesti siitä, että vieras kieli on vieras kieli. Vaikka omassakin kielessä olisi sijapäätteitä (kuten esimerkiksi venäjässä on), ne täytyy opetella erikseen ulkoa vieraassa kielessä. Varsinkin aluksi kielitaito on niin alkeistasolla, että kaikkea taivutukseen liittyvää tietoa ei vielä ole.

Joissain tapauksissa tekstin sisältöä oli järkevää tarkentaa toistolla tai synonyymisillä lisäsanoilla. Tämä voi olla tehokas keino luoda merkitykseen selvennystä, vaikka yleisperiaatteena kannattaa muistaa, että tietotekstin ensisijainen tarkoitus ei ole opettaa maahanmuuttajille suomea, vaan antaa tietoa hallinnosta ja yhteiskunnasta. Lisäsanojen käytön kautta tekstin pituus voi myös kasvaa, kun selittäviä rakenteita yhdistetään rakenteiltaan muuten yksinkertaisiin lauseisiin. Toisinaan

tämä on haastava yhdistelmä sen kanssa, että välttämätön määrä viranomaistietoa pitää saada tekstiin näkyviin. On kuitenkin löydettävissä siedettäviä kompromisseja, kuten toiston suosiminen selittävässä rakenteissa merkityksen tarkentamiseksi.

4 KULTTUURIKOHTAINEN SANASTO

Haastavien rakenteellisten piirteiden lisäksi myös sanastossa ilmeni seikkoja, joita koelukijoiden oli vaikea ymmärtää. Vaikka sanaston tarkempi analysointi jää tämän artikkelin fokuksen ulkopuolelle, joitakin huomioita kannattaa nostaa esiin. Vaikeuksia tuottaneet sanat liittyivät usein suomalaiseen kulttuuriin. Tällaisia esimerkkejä löytyi tutkimusaineistossa mm. yhdyssanoista, jotka usein ilmensivät suomalaisen yhteiskuntaan kuuluvia ilmiöitä (esim. *varusmies, sosiaalityö*). Kulttuurikohtainen sanasto aiheutti hämmästyttävän paljon väärinkäsityksiä ja jopa täydellistä ymmärtämättömyyttä. Esimerkiksi suomen sana *kevätkuuhla* on yhdysana, joka on muodostettu yhdistelmästä *kevät + kuuhla*. Siitä huolimatta se on kivetynyt tarkoittamaan vain koulun kevätkuuhlia, siis lukuvuoden päätöskuuhlaa, eikä mitään tahansa kuuhlaa, jota vietetään kevään kunniaksi, toisin kuin kuitenkin vietetään yleisesti esimerkiksi *rapukuuhlia* aikana, jolloin rapuja on saatavilla. Samoin *joulukuuhla* viittaa koulujen syysluku-kauden päätöskuuhlaan ennen joulua, kun taas aikuisten, esimerkiksi työpaikoilla vietetyt, jouluaiheiset kuuhlat ovat nimeltään *pikkujoulut* (joita sinänsä voidaan viettää myös esimerkiksi päiväkodeissa ja kotona lasten kanssa). Kotona perheen kanssa vietetty joulun ajan kuuhliminen taas on vain yksinkertaisesti *joulukuuhla*. Tällaisen kulttuurikohtaisen sanaston oppimiseen menee aikaa, ja se vaatii kontakteja äidinkielisten puhujien kanssa.

Alderson ym. (2015, s. 131) kuvaa lukemiseen liittyvää kognitiivista prosessointia ystävänpäivän (St Valentine's day) lahjaesimerkillä. Esimerkki *John gave Mary some beautiful red roses and a box of delicious chocolates on Valentine's Day* ei sellaisenaan kuvaa tapahtuman täydellistä sisältöä, ellei tiedä, mikä funktio Valentinuksen päivällä länsimaissa nykyään on. Kyseessä ei siis ole pelkästään Johnin tekemisten kuvaus tietynä päivänä, vaan sisältöön liittyy implisiittistä tietoa tilanteen romanttisuudesta. Aikaisempi tieto tällaiseen kulttuurikohtaiseen tietoon liittyen on tarpeen, että tekstin sisällön voi ymmärtää kontekstissa. Maahanmuuttajilla tällaista kulttuurikohtaista tietoa ei Suomeen liittyen välttämättä ole, ellei sitä heille anneta.

Maahanmuuttajille suunnatussa selkokielessä kyseessä on kielikontaktitilanne, eikä siinä voida soveltaa täsmälleen samoja selkokielen sääntöjä kuin äidinkielisille selkokielen tarvisijoille, joilla on kielestä ja sen sanastosta jo paljon pohjatietoa. S2-oppijoiden selkokielessä tulee ottaa huomioon kulttuurikohtaisen ilmiöiden ja sanaston selittämisen lisäksi myös esimerkiksi yhdyssanojen välttäminen niin pitkälle kuin mahdollista.

Myös kielenoppijien tasoerot on otettava huomioon. Hallinnon tietoa on vaikea jakaa heterogeeniselle vastaanottajaryhmälle niin, että se esitetään yksinkertaisimmalla mahdollisella selkokielellä, koska se veisi yksinkertaisesti liikaa tilaa selittävien rakenteiden vuoksi. Apuna voi käyttää tehokeinoja, kuten sisältöä selittäviä selityslaatikoita tai kuvitusta tai jopa sanastoa tekstin viereen, kuten esimerkiksi (26). Hätänumeroon soittamista varten annetaan joukko yksinkertaisia suomalaisia fraaseja englannin käännösten avulla.

(26) Joitakin fraaseja:

My name is...

Nimeni on...

There has been an accident.

Täällä on tapahtunut onnettomuus.

There is a fire here.

Täällä on tulipalo.

People are in danger.

Ihmisiä on vaarassa.

The address is...

Osoite on...

(Perustietoa Suomesta:
Hätätilanteet (SOS))

5 KAIKILLE SOPIVAA SELKOKIELTÄ?

Selkokielen käyttö yhteiskunnassa on toistaiseksi niin vähäistä, että pelkästään maahanmuuttajat huomioivaa selkokieltä ei ole mahdollista käytännössä toteuttaa, poikkeuksena tietenkin erityisesti maahanmuuttajille suunnattu aineisto. On kuitenkin perusteltua miettiä, voisiko L1- ja L2-käyttäjille tarkoitettun selkokielen tarpeet yhdistää joissain tapauksissa (katso kuitenkin Leskelä, sama julkaisu). Jos-sain määrin kyllä, ja näin on tehtykin. Yhteisiä vaikeita kielellisiä piirteitä on kaikilla selkokielen käyttäjäryhmillä runsaasti. Lauseenvastikkeiden käyttöä on vaikea hahmottaa, koska niissä on päällekkäistä kieliopillista tietoa sekä persoonasta että verbin aikamuodosta. Samoin pitkät lauseet ja alisteiset rakenteet ovat haasteellisia. On myös helpottavia rakenteita, jotka palvelevat kaikkia yhteisesti. Virkakielisten ilmausten välttäminen tekee tekstisisällön ymmärrettävämmäksi kaikille (*maksuton* vs.

ilmainen; edullinen vs. *halpa*). Selittävät rakenteet (27) ovat tehokkaita, koska niissä asia kuvaillaan niin, ettei sen sisältö jää epäselväksi, vaikka termistö sitä olisikin. Sanastojakin voi käyttää viranomaistekstien yhteydessä, juuri selittäviä rakenteita hyväksikäyttäen.

(27) *Yhteiskuntapalvelu eli rikoksen sovittaminen niin, että palvelut yhteiskuntaa.*

(Perustietoa Suomesta:
Suomi ja suomalaiset)

On myös hyvä pitää mielessä, että varsinkaan hallinnon termistöä ei edes voi ruveta muokkaamaan. Tietoa haettaessa tai siitä kysyttäessä termien täytyy löytyä omassa alkuperäisessä ja usein virallisessa muodossaan. Jos maahanmuuttaja joutuu asioimaan viranomaisten kanssa, voi vakiintuneen termin käyttäminen olla välttämätöntä asian ymmärtämiseksi. Termistö onkin yksi harvoja kielen osaluokkia, jossa hallinnon selkokielisiä tekstejä voi käyttää kielen opettamiseen. Jos otsikossa (tai lauseessa) on ammattikielen- tai yhteiskunnallinen termi, joka selitetään tekstissä, termi on omaksuttavissa aktiivisesti. Tällainen yleishyödyllinen termi on esimerkiksi *päivystys* sairaanhoitoon liittyen (28).

(28) *Lääkärillä ja hammaslääkärillä on päivystys.*

Se tarkoittaa, että lääkäri ja hammaslääkärillä on palvelua illalla, yöllä ja viikonloppuna.

(Perustietoa Suomesta:
Lääkärin ja hammaslääkärin päivystys)

Myös passiivirakenteiden välttäminen helpottaa ymmärtämistä, kun subjekti ei jää epäselväksi. Hallinnollisissa teksteissä passiivin välttäminen ei kuitenkaan aina ole mahdollista, kuten käy ilmi Suomen verojärjestelmää selittävässä esimerkissä (29).

(29) *Suomessa kaikesta tulosta maksetaan veroa.*

Verotuloista maksetaan kansalaisille eläkettä, kun työura loppuu.

(Perustietoa Suomesta: Eläke)

Esimerkissä (29) tehtiin hallittu kompromissi. Aktiivimuotoinen ensimmäinen lause *Suomessa kaikki maksavat tulosta veroa* olisi ollut vielä hankalampi hahmottaa, eikä merkitykseltään aivan sama, vaikka kaikki veroa maksavatkin. Aktiivilauseessa huomio olisi kiinnittynyt siihen, että veron maksaminen on *kaikkien* tehtävä, eikä siihen, että verotus koskee *kaikkea tuloa*. Sama koskee esimerkkiä (30) neuvolapalveluista neuvottaessa.

(30) *Terveysasemien neuvolat järjestävät myös valmennusta synnytystä varten.*

Valmennuksessa opetetaan esimerkiksi oikea tapa hengittää synnytyksen aikana.

Neurolassa käynti on ilmaista.

(Perustietoa Suomesta: Raskaus)

Esimerkin (30) toinen virke on passiivissa: *valmennuksessa opetetaan oikea tapa hengittää*. Tämän lauseen muuttaminen aktiiviseksi olisi helppoa esimerkiksi siten, että lisättäisiin *valmennuksessa *kätilöt* opettavat oikean tavan hengittää*. Tässä kuitenkin muuttuu sanavartalo: *oikea tapa* on nyt *oikean tavan*. Taivutuksesta ei voi luopua, jos lauseeseen lisätään aktiivinen subjekti. Epäkieliopillista tekstiä ei selkeyden nimissä sentään ole tarkoitus tuottaa, vaikka se semanttisesti selvää olisikin. Sen lisäksi esimerkin selvyttä lisää passiivilauseetta edeltävä lause, jossa mainitaan, että *terveysasemien neuvolat järjestävät valmennusta*. Subjekti mainitaan siis edellisessä lauseessa, joka on osa kokonaisuutta.

6 LOPUKSI

Tässä artikkelissa on käsitelty selkokielen kirjallista tuottoa maahanmuuttajille suunnattujen tietotekstien valossa. Artikkelin pääsisältö on luvussa 3, jossa analysoitiin S2-oppijalle vaikeuksia tuottavia suomen kielen rakenteita. Lisäksi artikkelissa on käsitelty kulttuurikohtaisen sanaston ymmärtämistä ja kaikkia hyödyttävän selkokielen tason löytämistä (luku 4).

Tekstejä testattiin kohdeyleisöllä eli maahanmuuttajilla, mutta testiryhmä ei ollut kovin heterogeeninen. Koelukijat tulivat monesta erilaisesta kielitaustasta, mutta kielikohtainen osanottajajoukko oli suppea, venäjää ja viroa lukuun ottamatta vain yhdestä kielenpuhujasta koostuva. Näin ollen on vaikea saada varmuutta siitä, voiko tulosta pitää luotettavana kaikille ko. kielitaustasta tuleville. Toisaalta koko joukko sukupuoli-, ikä-, kielitausta-, ja kielitasoeroinen koki jotkut suomen rakenteet haastaviksi, mikä viittaa yleisempiin L2-oppijataustasta johtuviin haasteisiin. Jatkotutkimuksille, joissa koottaisiin suuremmat ja tasapainoisemmat testiryhmät, olisi tarvetta asian varmistamiseksi.

Selkokielen käytössä riittää tutkittavaa ja kehitettävää, mutta työ on tärkeää. Ymmärrettävällä kielellä on suuri merkitys maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa. Yksi ratkaisu kulttuurikohtaisen sanaston selittämisen lisäksi voisi olla sivistysanojen käyttö yhteyksissä, joissa se on luontevaa. Kuten Heine (2017, s. 407) pohtii saksalaisen L2-lukijoille suunnatun selkokielen suhteen, saksassa (kuten suomessa) on nykyään paljon anglismeja, jotka ovat tuttuja monelle L2-saksaa opiskelevalle. Samoin monet saksassa käytettävistä vierassanoista pohjautuvat latinaan, ja ovat esimerkiksi lääketieteellisen erikoissanaston muodossa jo tavallinen osa kieltä ja useille eri kielitaustoista tuleville tuttuja.

Voidaan myös ehkä perustellusti kysyä, ovatko tämänhetkiset yleisen selkokielen rakenteet välttämättömiä ymmärryksen kannalta pääkäyttäjryhmillekään. Heine (2019: 409–413) kyseenalaistaa saksan selkokielen ohjeistuksen piirteitä. Onko esimerkiksi saksalaisen ohjeistuksen mukainen preteritin välttäminen ja perfektin suosiminen välttämättä tarpeen edes niille, joilla on (kognitiivisesti) heikompi lukutaito, kun hyvin yleisiä verbejä *antaa* (*geben*), *tulla* (*kommen*), *mennä* (*gehen*), *seisoa* (*stehen*) ja *löytää* (*finden*) käytetään puhekielessä FOLKin (Forschungs- und Lehrkorpus Gesprochenes Deutsch) selvityksen mukaan huomattavasti useammin preteritissä kuin perfektissä? Yleiset ja usein toistuvat muodot ovat varmaankin tuttuja kaikille. Joitakin suomalaisen (yleistason) selkokielen suosituksia on käsitelty myös tässä artikkelissa. Selkokieli vaatiikin yksittäisten käyttäjryhmien (esimerkiksi S2-lukijat) testaamisen lisäksi yleisesti ja kootusti enemmän vertailevaa testaamista käyttäjillään, että näistä asioista päästään selville. Erityisen tärkeää on selvittää, mitä eri käyttäjryhmät välttämättä tarvitsevat ymmärtääkseen tekstiä, jonka jälkeen yhteistä tasoa voidaan ruveta muokkaamaan (ks. Kleinschmidt & Pohl 2017 selkokielen ja mukautetun kielen suhteesta).

Yleisesti sekä kulttuurikohtaisen sanaston käsittely että käyttäjryhmälähtöisyys selkokielen tuotossa hyötyisivät tarkemmasta tilannekontekstin huomioimisesta sosiokognitiivisessa kehityksessä (kontekstin laajasti käsittäen; ks. Pitkänen-Huhta 1997). Selkokielessä lukeminen ei ole jaoteltavissa pelkästään *prosessiin* ja *tapahtumaan* kuten kognitiivinen lukemisen tutkimus tekee, vaan lukemisen kontekstisidonnaisuus on olennaisessa osassa selkotekstien tarvitsijaryhmille. Selkotekstien entistä vahvempi testaaminen tällä mallilla olisi hyödyllistä alan kehitykselle.

L2-lukijoille suunnatut tekstit hyötyisivät myös *Natural Semantic Metalanguage* (NSM) -teorian hyödyntämisestä. NSM esittelee 65 alkusanan idean, joka pätee kaikkiin kieliin. Alkusanat ovat sanoja, joilla voi selittää kaikki muut kielen sanat, mutta ne itsessään ovat vaikeasti muilla sanoilla selitettävissä, kuten 'tietää' tai 'tapahtua' (Vanhatalo & Torkki, 2014). On huomionarvoista, kuten Vanhatalo ja Torkkikin huomauttavat, että ko. periaatteet ovat intuitiivisesti käytössä monilla maahanmuuttajillekin tekstejä muokkaavilla, niin kuin tämänkin artikkelin kirjoittajalla aikanaan. Tämä johtuu siitä, että alkusanat ovat kulttuurienvälisesti niin hyvin lainautuvia.

Selkokielen kehittämisessä hyödyksi olisi- vat myös Goddardin NSM:stä kehittämän *Minimal Englishin* periaatteet, joihin kuuluvat lisäsanaston luomisen kannalta niin sanotut semanttiset molekyylit (*semantic molecules*). Näillä molekyyleillä voidaan kielenkäyttöön lisätä esimerkiksi kieli- tai kulttuurikohtaista sanastoa alkusanojen lisäksi, sekä tietenkin 'kansainvälistä' sanastoa kuten *passi*, *internet* tai *musiikki* (Goddard, 2014, s. 60–62). Tällaista kontekstikohtaista 'laajentamista' on harjoitettu esimerkiksi esimerkin (28) *päivystys*-sanaa esitellessä ja tavallaan myös esimerkin (27) *yhteiskunta-apalvelu*-termiä selittäessä. Hallinnollisten tekstien selkomukautuksessa näitä periaatteita voisi käyttää hyväksi joustavasti, ja ottaa hallinnollisen termistön erillisenä semanttisena molekyylinä mukaan, käyttäen hyväksi vaikeiden termien selittämistä.

Jatkotutkimukselle olisi tarvetta myös puhutun selkokielen suhteen. Vain pieni osa maahanmuuttajan kontakteista vieraassa yhteiskunnassa tapahtuu kirjoitetun kielen tasolla. Eri syistä toiseen maahan muuttavat ihmiset joutuvat todellisuudessa hoitamaan paljon asioita nimenomaan puheen tasolla. Soitetaan puhelinliittymän ja kaapeliyhteyk-

sien tilauksia, käydään pankissa avaamassa pankkitiliä, hoidetaan virastoissa osoitetietoja ja rekisteröitymisiä. Näihin ja moniin muihin kotoutumiseen liittyviin asioihin on kylä saatavilla ohjeita muun muassa Tervetuloa Suomeen -oppaasta, joka maahanmuuttajille jaetaan maahan tullessa. Lisää tietoa löytyy myös esimerkiksi Selkosivuilta, jos joku osaa maahanmuuttajan sinne ohjata. Toinen asia kuitenkin on, onko maahanmuuttajalla tarpeeksi kielitaitoa näiden ohjeiden lukemiseen, ja todennäköisimmin ennemmin tai myöhemmin vastassa on joka tapauksessa puheyhteys asioita hoitavien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa.

Pientenkin asioiden hoitaminen voi olla aluksi vaikeaa vieraalla kielellä vieraassa maassa. Tavat ovat erilaiset ja kaupan kassalle kiitoksenkin sanominen vieraalla kielellä voi ujostuttaa. Entä sitten, jos joutuu ensitöikseen rekisteröimään asuinpaikkansa, hakemaan Kela-korttia, selvittelemään puhelinliittyyvän avaamista ja vaikkapa asioimaan TE-toimistossa? Virkailija voi puhua tarpeeksi englantia, mutta maahanmuuttaja itse välttämättä ei. Yhteistä vierasta kieltä ei ehkä ole, mutta auttava suomen kielen taso saattaa riittää kommunikointiin. Tämän edellytyksenä on kuitenkin, että virkamies selittää käyttämänsä hallinnon termit eikä puhu yhtä nopeasti kuin äidinkieliselle. Virkamiesten käyttämästä hallinnon kielestä voi joskus olla äidinkielisensä kansalaisen vaikea saada selvää.

Selkopuheen koulutuksesta olisi epäilemättä hyötyä kaikille. Puhutun selkokielen periaatteet ovat erittäin yksinkertaiset ja helpot omaksua, jos tähän löytyy motivaatiota. Riittävän selkeä artikulointi, normaalia rauhallisempi puhetahti ja erityisesti vaikeiden termien selittäminen, kuten progressiivista verotusta koskevassa esimerkissä (31), auttavat pitkälle.

(31) *Suomessa tulovero maksetaan progressiivisesti. Se tarkoittaa, että suurista palkkuloista maksetaan suhteessa enemmän veroa kuin pienistä. Myös työttömyysetuudesta maksetaan veroa.*

(Perustietoa Suomesta: Verokortti)

Parhaimmillaan selittävä selkokieli onkin lähellä selvän puhekielen rakenteita, ja täten sen periaatteet ovat helposti siirrettävissä myös puheen tasolle. Tässä olisi alalla paljon kehitettävää.

LÄHTEET

- Aho, E., Huhtaniemi, A. & Nikonen, M. (2016). *Fonetiikkaa suomen kielen oppijoille*. Helsinki: Finn Lectura.
- Alderson, C.J., E. Haapakangas, A. Huhta, L. Nieminen & R. Ullakonoja. (2015). *The diagnosis of reading in a second or foreign language*. London: Routledge.
- Clarke, M. (1980). The short circuit hypothesis of ESL reading-or when language competence interferes with reading performance. *The Modern Language Journal*, 64, 203–209.
- Cook, V. & Bassetti, B. (toim.). (2005). *Second language writing systems*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Goddard, C. (2018). Minimal English: The science behind it. Teoksessa C. Goddard (toim.), *Minimal English for a global world. Improved communication using fewer words*, (s. 29–70). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Heine, A. (2017). Deutsch als Fremd- und Zweitsprache – eine besondere Form Leichter Sprache. Überlegungen aus der Perspektive des Faches DaF/DaZ. Teoksessa B. Bock, U. Fix & D. Lange (toim.), *„Leichte Sprache“ im Spiegel theoretischer und angewandter Forschung*, (s. 401–414). Berlin: Frank & Timme.
- Hu H. M. & Nation, P. (2000). Unknown vocabulary density and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*, 13, 403–430.
- Kastari, M. (2019). Aikuisten S2-oppijoiden kielinoppimisen kokemuksia selkomukautetun kaunokirjallisuuden parissa. *Puhe ja kieli*, 39, 345–365.

- Klein, W. (1986). *Second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kleinschmidt, K. & Pohl, T. (2017). Leichte Sprache vs. adaptives Sprachhandeln. Teoksessa B. Bock, U. Fix & D. Lange (toim.), "Leichte Sprache" im Spiegel theoretischer und angewandter Forschung, (s. 87–110). Berlin: Frank & Timme.
- Kulkki-Nieminen, A. (2010). *Selkoistettu uutinen: Lingvistinen analyysi selkotehtin erityispiirteistä*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.
- Larsen-Freeman, D. & Long, M. H. (1991). *An introduction to second language acquisition research. Applied linguistics and language study*. London: Routledge.
- Laufer, B. (1989). What percentage of text-lexis is essential for comprehension. Teoksessa C. Lauren & M. Nordman (toim.), *Special language: From humans thinking to thinking machines*, (s. 316–323). Clevedon: Multilingual Matters.
- Laufer, B. (1992). How much lexis is necessary for reading comprehension? Teoksessa H. Bejoint & P. Arnaud (toim.), *Vocabulary and applied linguistics*, (s. 126–132). Palgrave Macmillan, London.
- Leskelä, L. 2019. Helppoa vai vaativampaa selkokieltä – selkokielen mittaaminen ja vaikeustasot. *Puhe ja kieli*, 39, 367–393.
- Leskelä, L. (2006). Selkokielen ABC. Teoksessa L. Leskelä & H. Virtanen (toim.), *Toisin sanoen: Selkokielen teoriaa ja käytäntöjä*, (s. 7–14). Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Matras, Y. (2009). *Language contact*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pitkänen-Huhta, A. (1997). Vieraalla kielellä lukeminen: kognitiivinen taito vai sosiaalinen käytäntö? Teoksessa A. Mauranen & T. Puurtinen (toim.), *Translation - Acquisition - Use*, (s. 191–201). AFinLA Yearbook 1997. Publications de l'Association Finlandaise de Linguistique Appliquée 55.
- Rajala, P. (1990). *Selkokirjoittajan opas*. Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Schmitt, N., X. Jiang & Grabe, W. (2011). The percentage of words known in a text and reading comprehension. *The Modern Language Journal*, 95, 26–43.
- Thomason, S. G. (2001). *Language contact. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Vanhatalo, U. & Torkki, J. (2018). Introducing the concept of the '65 Words' to the public in Finland. Teoksessa C. Goddard (toim.), *Minimal English for a global world. Improved communication using fewer words*, (s. 29–70). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Virtanen, H. (2002). *Selko-opas*. Tampere: Kehitysvammaliitto.
- Weinreich, U. (1968 [1953]). *Languages in contact. Findings and problems*. The Hague: Mouton Publishers.

**EASY LANGUAGE FOR THE L2 FINNISH LEARNER
– EASY ADMINISTRATIVE TEXTS FOR ALL**

Sonja Dahlgren, University of Helsinki, Department of Languages

In this article I study administrative information given to immigrants that is written in an easy format. The material I use comes from the working process of the Life in Finland guide, which has been translated into easy Finnish. The structures of the texts planned for the guide, designed for immigrants and containing essential information on the Finnish government and society, were tested by second language (L2) Finnish learners. Testing revealed that many of the easy language structures designed for native language (L1) users were difficult for test readers with an L2/immigrant background. It became obvious that to some extent, L2 Finnish learners need an easy language form of their own. In addition to the challenges related to linguistic structures, the study also raised questions related to the distribution of administrative information; one of which was the misunderstanding of culture-specific vocabulary.

Keywords: administrative jargon, administrative texts, L2 Finnish learners, language contact, Easy Language

